

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Autor práce: **Mgr. Zuzana Danišková, PhD.**

Názov habilitačnej práce: **Potenciál a limity spoločenskovedného poznávania v kontexte primárneho vzdelávania**

Charakter habilitačnej práce: súbor publikovaných vedeckých prác doplnený komentárom

Rozsah: Komentár: 47 strán, Prílohy (publikované vedecké práce): 80 strán

Oponent: doc. PaedDr. Katarína Vančíková, PhD.

Predmet posudzovania:

Predmetom posudzovania je habilitačná práca, ktorú tvoria dve súčasti: 1) Komentár k súboru publikovaných vedeckých prác (dokument označený ako Habilitačná práca) a 2) súbor publikovaných vedeckých prác (dokument označený ako Prílohy).

1. Význam, aktuálnosť a originalita riešenej problematiky

Téma predloženej habilitačnej práce je v kontexte vývoja spoločnosti, ako aj v kontexte vývoja kurikulárnej politiky na Slovensku vysoko aktuálna. Oblasť spoločenskovedného poznávania nesie silné nánosy minulosti a zrkadlí sa v nej silná kultúrna tradícia. Otázka, ktorú si habilitantka kladie v úvode práce je vysoko legitímna: Je táto tradičná podoba kurikula vo vzťahu k spoločenským a ekonomickým zmenám žiaduca a udržateľná? Habilitačnú prácu vnímam nielen ako cestu hľadania odpovede na túto otázku, ale aj ako proces postupného systematizovania argumentácie, ktorá iniciuje dialóg v otázkach redizajnu kurikula spoločenskovednej oblasti, najmä primárneho vzdelávania. Volanie po zmene nie je na Slovensku príliš cítiť. Rada konštatujem, že Mgr. Zuzana Danišková, PhD. reprezentuje osobnosť, ktorá dlhodobo apeluje na zmenu uvažovania o spoločenskovednom vzdelávaní v našich podmienkach, a to nielen cez svoje publikačné výstupy, ale aj prostredníctvom vystúpení na rozmanitých fórach. Jej kritický hlas a argumentácia rezonuje aj v aktuálnych procesoch reformy kurikula, v rámci ktorej vystupuje ako rešpektovaná autorita pre oblasť predprimárneho a primárneho vzdelávania.

2. Úroveň spracovania komentára k súboru publikovaných vedeckých prác (ďalej Komentár)

Spracovanie Komentára poňala habilitantka neštandardne, a síce ako zostručnený kompilát publikovaných, ako aj nepublikovaných textov, čo v úvode korektne priznáva. Hoci nie je zrejmé, prečo zvolila tento prístup, čitateľovi sa postupne odкрýva zámer pomenovať najpálčivejšie problémy spoločenskovedného vzdelávania na primárnom stupni školy (a ich zdroje) a abstrahovať tak zo svojho diela vecnú argumentáciu, ktorá je v súbore publikovaných prác hlbšie rozpracovaná. Predložený komentár je možné chápať ako teoretickú kritickú analýzu s prvkami komparácie, v ktorej dominuje najmä skúsenosť (teórie, praxe a výskumu) kultúrne blízkej Českej republiky. Nielen Komentár, ale aj Súbor prác poukazuje na dobrú teoretickú podkutosť v oblasti pedagogických teórií a didaktiky, ako aj v oblasti sociálnych vied. Zrejmý je tiež hlbší prienik do historických okolností kreovania kurikula spoločenskovedného vzdelávania, čo vedie autorku

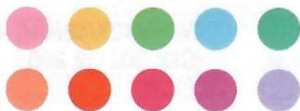
k istej zdržanlivosti v úvahách o zmenách. Inak povedané, habilitantka je citlivá na socio-kultúrny kontext (čo kvitujem), v ktorom sa majú zmeny uskutočniť a má na zreteli možné riziká. Na druhej strane je senzitívna k potrebám súčasnej spoločnosti (a tiež budúcnosti) a na pozadí medzinárodných trendov apeluje na zásadnejšie zmeny. Tento konflikt je v Súbore prác implicitne prítomný, prejavuje sa ako hľadanie rovnováhy medzi tradicionalistickým a progresívnym prístupom.

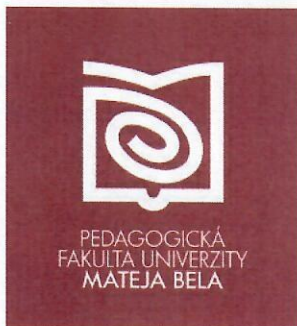
Vlastné poňatie Komentára je možné s určitými výhradami akceptovať (za podmienky, že nie je v rozpore s internými usmerneniami Trnavskej univerzity, v rámci ktorej sa habilitačné konanie uskutočňuje). Za problematický považujem Úvod, ktorý má odkazovať na Súbor prác, ku ktorému bol zostavený. Avšak habilitantka tu odkazuje len na 3 zo 6 štúdií, ktoré tvoria časť Prílohy (Súbor prác). Namiesto troch chýbajúcich štúdií (konkrétne *Možnosti občianskeho vzdelávania v materskej škole*; *Môže umenie vypestovať dobrého občana? Aristotelov príspevok vo svetle teórie výchovy*; *Primary teachers go beyond the Slovak civic education curriculum*) odkazuje na monografiu *Občianstvo a výchova k občianstvu* a dve ešte nepublikované štúdie v recenznom konaní. Nekompaktnosť dvoch súčastí tej istej habilitačnej práce sťažuje proces hodnotenia a vyvoláva pochybnosti o jednoznačnom vzťahu medzi nimi. Prosím habilitantku o zdôvodnenie zvoleného postupu a vysvetlenie týchto nezrovnalostí.

3. Úroveň spracovania súboru vedeckých prác (ďalej Súbor prác)

Súbor vedeckých prác pozostáva zo šiestich publikovaných štúdií: 2 štúdie publikované v domácich časopisoch, 2 štúdie publikované v českom časopise (z toho 1 v anglickom jazyku), 1 publikovaná štúdia v databázovanom časopise Univerzity v Trnave (Scopus, H-index 9, v roku publikovania Q4) a 1 konferenčný príspevok. Päť štúdií má povahu teoretickej analýzy, jedna štúdia (v spoluautorstve) sprostredkúva výsledky výskumnej činnosti habilitantky. Všetky uvedené vedecké práce obsahom korešpondujú s témou habilitačnej práce. Konštatujem, že štúdia *A patriotic curricular framework versus civic-oriented primary school teachers in Slovakia* (Príloha 4) nie je identická s publikovanou verziou v časopise *Journal of Pedagogy*. Verzia vložená do Súboru prác je rozsahom bohatšia a pôsobí ako rukopis článku. Pri posudzovaní som preto pracovala s publikovanou verziou.

Súbor prác prezentuje kontinuitu vedeckej práce habilitantky v rozpätí rokov 2014-2020. Pozorujem v nich pomerne veľa obsahových prekryvov. Štúdie sa vyznačujú kvalitami (opísanými v predchádzajúcej časti posudku), ktoré zdôrazňujú vedeckú hlbavosť habilitantky, dobrú orientáciu v domácej i zahraničnej literatúre, ako aj sympatický záujem o historický vývoj skúmanej problematiky. Zreteľné sú interdisciplinárne presahy a schopnosť habilitantky vnímať a interpretovať javy v potrebných vzťahoch. Vo všetkých štúdiách sú prítomné signály úprimného záujmu o „osud“ spoločenskovedného vzdelávania, ako aj nástojčivé volanie po zmene. Text je v tomto smere autentický, no miestami vybočuje z línie vedeckosti, a to používaním expresívnych slov a apelov. Vo vedeckých prácach autorky je z môjho pohľadu zakomponovaných niekoľko dôležitých originálnych impulzov pre kurikulárnu politiku a školskú prax v oblasti spoločenskovedného vzdelávania na Slovensku: 1) potreba zmysluplnej integrácie socio-

humanitných obsahov na úkor prírodovedných; 2) potreba zmysluplnej didaktickej transformácie obsahu na báze existujúceho pedagogického poznania; 3) potreba posilnenia pedagogického a didaktického výskumu za účelom potvrdenia, resp. vyvrátenia opodstatnenosti tém/učiva, ako aj za účelom overenia efektívnych didaktických stratégií a postupov. Tieto impulzy vnímam ako dôležité a cenné. O to viac, že stoja na pevnej vedeckej argumentácii.

Otázky a podnety do diskusie:

1. V celom Súbore prác je prítomná výzva na pozdvihnutie teoretického a empirického -výskumu v oblasti spoločenskovedného poznávania na Slovensku. Aký typ empirického výskumu podľa Vás absentuje najviac? Aké sú Vaše výskumné aktivity, ambície a plány v tomto smere na najbližšie obdobie?
2. V štúdií z roku 2014 opisujete tri spoločenské trendy, ktoré môžu ovplyvniť slovenskú vlastivedu. Jedným z nich je problém, ktorý ste nazvali *národné vs. multikultúrne*, resp. *multikulturalizmus vs. nacionalizmus* (v jeho neutrálnom význame). Vnímate tento vzťah ako jednoznačne konfliktný aj dnes? Ako vnímate vzťah multikultúrnej a občianskej výchovy, ktorej význam na viacerých miestach zdôrazňujete?
3. V ranejších štúdiách dávate tiež do konfliktných pozícií výchovu preferujúcu sociálny aktivizmus (škola ako nástroj sociálnej zmeny) a výchovu v jej tradičnom poňatí (škola ako nástroj spoločenskej stability), ktorej poslaním je transmisia kultúry. Ako je podľa vás možné v rámci spoločenskovedného vzdelávania nastoliť rovnováhu medzi týmito dvomi prístupmi? Ide z vášho pohľadu o nezlučiteľné koncepty?

Záver: Habilitačná práca s názvom *Potenciál a limity spoločenskovedného poznávania v kontexte primárneho vzdelávania* prináša nové poznatky a je cenným príspevkom k diskusii o vývoji kurikula v našich podmienkach. Habilitačná práca bola predložená v zmysle § 1, ods. 3, písmeno c) Vyhlášky č. 246/2019 Z. z. ako súbor publikovaných vedeckých prác doplnený komentárom. Ako je z posudku zrejmé, habilitantka sa pri jej zostavovaní nevyhla chybám, ktoré vyvolávajú otázky ohľadne postupu zostavovania diela. Verím, že tieto otázky budú na obhajobe uspokojivo zodpovedané. Vzhľadom na význam a kvalitu prezentovaného obsahu **odporúčam habilitačnú prácu k obhajobe** a po jej úspešnom obhájení **odporúčam udeliť Mgr. Zuzane Daniškovej, PhD.** vedecko-pedagogický titul docentka.

V Banskej Bystrici, 11. 4. 2022

doc. PaedDr. Katarína Vančíková, PhD.

